

“जागतिक बँक सहायित तंत्र शिक्षणाचा दर्जा सुधारण्यासाठी भारत सरकारचा कार्यक्रम” (Technical Education Quality Improvement Programme of Government of India-TEQIP) राज्यातील तंत्र शिक्षण संस्थांमध्ये राबविण्यास मंजूरी देणेबाबत...

महाराष्ट्र शासन

उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग,
शासन निर्णय क्र. डब्ल्यूबीपी-२००४/(३४१/०४)/(१)/तांशि-६
मंत्रालय विस्तार भवन, मुंबई - ४०० ०३२.
दिनांक - ३१ मार्च, २००४

संदर्भ - शासन निर्णय, उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग क्र. डब्ल्यूबीपी-२००२/(४७/०२)/व्यशि-५,
दि. १९ जुलै, २००२

प्रस्तावना - “जागतिक बँक सहायित तंत्र शिक्षणाचा दर्जा सुधारण्यासाठी भारत सरकारचा कार्यक्रम” (Technical Education Quality Improvement Programme of Government of India-TEQIP) राज्यातील तंत्र शिक्षण संस्थांमध्ये राबविण्यास संदर्भाधीन दि. १९ जुलै, २००२ च्या शासन निर्णयान्वये मान्यता देण्यात आली होती. सदर शासन निर्णयामध्ये काही सुधारणा करून सुधारीत शासन निर्णय निर्गमित करण्याचा प्रश्न शासनाच्या विचाराधीन होता. त्यानुसार शासन पुढील सुधारीत शासन निर्णय निर्गमित करत आहे.

शासन निर्णय - मंत्रिमंडळाच्या दि. ८ मे, २००२ च्या बैठकीमध्ये घेण्यात आलेल्या निर्णयानुसार “तंत्र शिक्षणाचा दर्जा सुधारण्यासाठी भारत सरकारचा कार्यक्रम” राज्यातील या कार्यक्रमांतर्गत यापूर्वी निवड झालेल्या व यानंतर वेळोवेळी निवड होणा-या तंत्रशिक्षण संस्थांमध्ये राबविण्यासाठी पुढील अटीच्या अधीन राहून शासन मान्यता देण्यात येत आहे.

- अ) शासनाची कोणतीही मालमत्ता हस्तांतरीत करता येणार नाही.
- ब) केंद्रीय प्रवेश पद्धती लागू राहिल.
- क) सामाजिक दृष्ट्या दुर्बल घटकांना सध्या लागू असलेल्या सवलतींना बाधा येणार नाही.
- ड) संस्थांची नियामक मंडळे नियमानुसार गठीत होताच व विद्यापीठांकडून शैक्षणिक स्वायत्तता मिळताच या संस्था संपूर्ण स्वायत्त संस्था म्हणून कार्यरत होतील.

२. या प्रकल्पांतर्गत निवड झालेल्या/होणाऱ्या संस्थांना पुढील प्रमाणे स्वायत्तता देण्यात येत आहे.

२.१ प्रशासकीय व व्यवस्थापकीय बाबी :-

(१) संपूर्ण स्वायत्तता देताना केंद्रिय मनुष्यबळ विकास मंत्रालयाच्या मार्गदर्शक तत्वांनुसार व्यवस्थापकीय व प्रशासकीय बदल करावयाचे आहेत. त्यानुसार 'परिशिष्ट १' मध्ये दर्शविल्याप्रमाणे प्रकल्पांतर्गत निवड झालेल्या / होणाऱ्या संस्थांसाठी सोसायटी स्थापन झाल्यानंतर नियामक मंडळाची नियुक्ती करावी. नियामक मंडळांतर्गत नियुक्त केलेल्या सदस्यांचा कार्यकाळ पाच वर्षांसाठी असेल. 'परिशिष्ट १' मध्ये दर्शविण्यात आलेल्या नियामक मंडळाच्या दोन समित्या असतील. नियामक मंडळ त्याचे अधिकार व कर्तव्ये यांची माहिती 'परिशिष्ट १' मध्ये दर्शविण्यात आली आहे.

(२) स्वायत्त संस्थांचा कारभार सोसायटी/नियामक मंडळामार्फत चालविण्यात येईल. संस्थांचा कारभार सोसायटी मार्फत चालविण्यास सुरुवात होण्यापूर्वी संस्थांच्या सेवेत प्रविष्ट झालेल्या सर्व नियमित शासकीय शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचा-यांच्या सेवाशर्ती शासकीय कर्मचा-यांप्रमाणेच राहतील. या कर्मचा-यांना सध्या अस्तित्वात असलेल्या भविष्यनिर्वाह निधी योजना व निवृत्तीवेतन योजना लागू राहतील व त्यांची जबाबदारी शासनाची राहिल. संस्थांचा कारभार सोसायटीमार्फत सुरु झाल्यानंतर सोसायटी कर्मचा-यांचा आकृतीबंध ठरवेल व सोसायटीच्या कर्मचा-यांकरिता सेवाशर्ती ठरवेल. त्यानुसार सोसायटी कर्मचा-यांची नियुक्ती करेल व ते सोसायटीचे कर्मचारी राहतील.

(३) स्वायत्त संस्थेमधील 'प्रबंधक' हे पद प्राध्यापक या पदाच्या दर्जाचे असेल. या पदावरील व्यक्तीची नेमणूक निवड प्रक्रियेने करण्यात येईल.

(४) संस्थाप्रमुखांचे सध्याचे "प्राचार्य" हे पदनाम बदलून "संचालक" असे करण्यास येत आहे.

(५) संचालकांच्या निवडीसाठी खालीलप्रमाणे निवड समिती असेल.

- अध्यक्ष - संस्थेच्या नियामक मंडळाचे अध्यक्ष
- उपाध्यक्ष - प्रधान सचिव/सचिव, उच्च व तंत्रशिक्षण विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- २ सदस्य - संचालक, - टाटा इन्स्टिट्यूट ऑफ फंडामेंटल रिसर्च, मुंबई किंवा संचालक, आय. टी., मुंबई किंवा तत्सम राष्ट्रीय पातळीवरील नामांकित संस्था
- सदस्य सचिव - संचालक, तंत्रशिक्षण, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई

स्वायत्त संस्थांमध्ये सध्या प्राचार्य पदावर कार्यरत असलेल्या व्यक्तींना, या संस्थांना स्वायत्तता प्रदान केल्यानंतर त्यांची इच्छा असल्यास २ वर्षे संस्थेच्या संचालक पदी राहता येऊ शकेल. मात्र त्यानंतर

त्यांना पदावर राहण्यासाठी निवड समितीने त्यांची निवड करणे आवश्यक राहिल. त्यांची पुनर्निवड न झाल्यास त्यांना त्याच किंवा इतर संस्थांतर्गत त्याच क्षेत्रातील समकक्ष पदावर सामावून घेण्यांत येईल. उपरोक्त निवड समितीने निवड केलेल्या संचालकांचा कार्यकाल ५ वर्षांचा असेल.

(६) इतर शासकीय अभियांत्रिकी महाविद्यालयांमधील शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांना स्वायत्त संस्थामध्ये काम करावयाचे असल्यास मुलाखतीद्वारे त्यांना स्वायत्त संस्थेत सामावून घेण्यात येईल. मात्र अशा कर्मचाऱ्यांना सोसायटीच्या सेवाशर्ती लागू राहतील.

(७) स्वायत्त संस्थांना खालील यादीत स्वातंत्र्य राहिल.

- संस्थेचा विकास कार्यक्रम ठरविणे
- संस्थेसाठी नवीन आकृतिबंध (मंजूर शासन पदाव्यतिरिक्त) व मनुष्यबळ विकास धोरण ठरविणे
- संस्थेच्या नवीन कर्मचाऱ्यांच्या सेवाशर्ती ठरविणे
- आवश्यकतेनुसार साहित्य व सेवांची खरेदी करणे
- सुरक्षा, बागकाम, वाहन विषयक इ. सेवा भाड्याने घेणे
- जगातील उत्तमोत्तम संस्था/विद्यापीठ/उद्योगसमूह यांच्या सहकार्याने शोधकार्य, शैक्षणिक कार्यक्रम, सल्लागार सेवा, चर्चासत्रे यांचे आयोजन करणे, निरंतर शिक्षण कार्यक्रम राबविणे, उद्योगधंदे व समाजाला सेवा पुरविणे
- शैक्षणिक दर्जा वाढविण्याकरिता परराज्यातील / परदेशातील नामांकित शिक्षक तसेच उद्योगधंद्यातील तज्ञ यांच्या सेवा घेणे
- अंतर्गत महसूल निर्माण करणे व त्याच्या वाटपाचे बाबतीत धोरण ठरविणे

(८) शैक्षणिक व इतर शुल्क सन २००५-०६ पर्यंत इतर शासकीय तसेच अनुदानित संस्थांप्रमाणेच राहिल. मात्र त्यापुढे शुल्कामध्ये बदल करण्याचे अधिकार नियामक मंडळाचे राहतील. तथापि, त्यावेळी अस्तित्वात असणाऱ्या शुल्क निर्धारण समितीची किंवा तत्सम प्राधिकरणाची मान्यता नियामक मंडळास घ्यावी लागेल.

२.२ शैक्षणिक बाबी -

(१) शैक्षणिक स्वायत्तता पुढील प्रमाणे राहिल.

- संस्थेकरीता दर ५ वर्षांकरिता शैक्षणिक बृहत आराखडा तयार करणे
- अभ्यासक्रम सुरु करणे / बंद करणे, अभ्यासक्रमात बदल करणे.

- शोध व विकास कार्यक्रम राबविणे.
- अन्य शैक्षणिक संस्थांच्या समन्वयाने शैक्षणिक विकास घडविणे.
- स्वतंत्र परीक्षा व मूल्यमापन पध्दती राबविणे.
- उद्योगधंदे व समाजाच्या गरजेनुसार निरंतर शिक्षणाचे कार्यक्रम / सेवा राबविणे.
- पदविका व प्रमाणपत्रे देणे.

(२) स्वायत्तता ही भविष्यात अधिक उच्च दर्जा व निर्मितीक्षमता (नवनिर्माणक्षमता) मिळविण्याचे साधन असेल. स्वायत्त संस्था, त्या देत असलेले शिक्षण, त्या अंतर्गत बाबी व शिक्षणाचा दर्जा यांकरिता सर्वस्वी जबाबदार असतील. तसेच, विद्यार्थ्यांचे मूल्यमापन करण्यास या संस्था जबाबदार असतील, जे मूळ विद्यापीठास, पदवी, पदव्युत्तर पदवी प्रमाणपत्र देण्यासाठी स्वीकाराई असेल.

(३) संस्थांचा शैक्षणिक दर्जा समाधानकारक नाही असे संबंधीत विद्यापीठास वाटल्यास त्या संदर्भात एक समिती नेमून त्याबाबतचा अहवाल विद्वत् सभेमार्फत शासनाकडे पाठविण्याचा अधिकार कुलगुरुंना असेल. या अहवालावर शासन जो निर्णय घेईल तो अंतिम राहील.

(४) प्रकल्पांतर्गत निवड झालेल्या/होणाऱ्या संस्थामध्ये एक सिनेट (अधिसभा) असेल. या सिनेटचे कार्य सध्या अस्तित्वात असलेल्या विद्यापीठांतर्गत ॲकॅडमिक कौन्सिलप्रमाणे, 'परिशिष्ट २' मध्ये दर्शविल्याप्रमाणे शैक्षणिक स्वरूपाचे असेल.

२.३ आर्थिक बाबी :-

(१) स्वायत्त संस्थामधील विद्यार्थ्यांचे शैक्षणिक व इतर शुल्क, अंतर्गत महसुल स्वायत्त संस्थेकडेच राहील. या स्रोतातून संस्थेने निर्माण केलेल्या पदाचे वेतन, संस्थेचा वेतनेतर व इतर खर्च भागवावा.

(२) शासनाच्या धोरणामुळे विद्यार्थ्यांना त्यांच्या शुल्कांमध्ये देण्यात येणाऱ्या सबलतीच्या रकमेची प्रतिपूर्ती शासनमार्फत करण्यात येईल. मात्र ही प्रतिपूर्ती शासनाने नेमलेल्या फी निर्धारण समिती किंवा तत्सम प्राधिकरणाच्या शिफारशीवर आधारित असेल.

(३) स्वायत्त संस्थेमधील सर्व मंजूर शिक्षक व शिक्षकेतर पदांचे वेतन अनुदान एक रकमी रक्कम (ब्लॉक ग्रॅन्ट) देण्याची जबाबदारी शासनाची राहील. सदर रकमेमध्ये दरवर्षी ८ % वाढ करण्यात येईल. मात्र ही रक्कम वेतनावरच खर्च करणे संस्थांना बंधनकारक राहील. या एकरकमी योजनेच्या आढावा

शासन ५ वर्षांनंतर घेईल व त्यामध्ये गरजेनुसार बदल करण्यात येईल. ब्लॉक ग्रॅन्ट रक्कमेचे वाटप संचालक, तंत्रशिक्षण, महाराष्ट्र राज्य करतील.

(४) प्रकल्प राबविण्याकरिता केंद्र सरकारने दिलेल्या मान्यतेच्या आधारे महाराष्ट्र शासन प्रकल्पांतर्गत निवड झालेल्या सर्व शासकीय, शासकीय अनुदानित व खाजगी विनाअनुदानित संस्थांना निधी उपलब्ध करून देईल. मात्र खाजगी विनाअनुदानित संस्थांशी निधी वाटप व त्याच्या परतफेडीबाबत वेगळा करारनामा शासन करेल.

(५) प्रकल्पांतर्गत निवड झालेल्या संस्था आंतरराष्ट्रीय दर्जाच्या होणे अपेक्षित आहे. यासाठी आवश्यक तो निधी संबंधित संस्थांनी जास्तीत जास्त उपलब्ध करून घ्यावयाचा आहे.

(६) संस्थेच्या विकासाच्या दृष्टीने संस्थेतील शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांना त्या त्या क्षेत्रातील अद्यावत ज्ञान / बदलणारे तंत्रज्ञान अवगत असणे अत्यावश्यक असल्यामुळे, संस्थेच्या वार्षिक अर्थसंकल्पातील ठराविक रक्कम त्यांच्या प्रशिक्षणासाठी राखून ठेवावी. याबाबतचे प्रमाण नियामक मंडळाने ठरवावे.

(७) स्वायत्त संस्थामध्ये खालीलप्रमाणे विविध निधींची निर्मिती करण्यात यावी.

- कॉर्पस फंड किंवा एंडोव्हमेंट फंड
- जुनी, निकामी यंत्रसामुग्री बदलून त्या ठिकाणी प्रगत यंत्रसामुग्री घेण्यासाठी तसेच यंत्रसामुग्रीच्या धसा-यापोटी आवश्यक निधी
- यंत्रसामुग्री व सुविधांच्या देखभालीसाठी निधी
- सेवानिवृत्त कर्मचा-यांसाठी सेवानिवृत्ती निधी

(८) स्वायत्त संस्थांनी स्वतःचे उत्पन्न वाढविणे आवश्यक आहे. केवळ शासनाच्या अनुदानावर विसंबून न राहता स्वतःचे उत्पन्न वाढवून आर्थिकदृष्ट्या स्वयंपूर्ण होण्याचा प्रयत्न स्वायत्त संस्थांनी करावा.

(९) कार्यक्रमाच्या सुलभ व जलद अंमलबजावणीसाठी शासकीय व शासन अनुदानित संस्थांच्या खर्चाचे लेखा परीक्षण प्रमत्तित सीएकडून करून घेण्यात यावे. तसेच आवश्यक त्या ठिकाणी नेहमीच्या पध्दतीने महालेखाकार कार्यालयाकडून लेखा परीक्षण करण्यात येईल.

(१०) वित्तीय बाबीं संदर्भात पारदर्शकता ठेवण्याकरिता व आर्थिक शिस्तीसाठी विहित कार्यपद्धतीनुसार खर्चाचे लेखे ठेवावेत. सदर खर्चाचे लेखे शासनास निरीक्षणाकरिता उपलब्ध करून देणे संस्थांना बंधनकारक राहिल.

३. नियमनामध्ये बदल -

१) प्रकल्पांतर्गत निवड झालेल्या ज्या संस्थेमध्ये सद्यस्थितीत 'सोसायटी' अस्तित्वात नसेल त्या संस्थेकरिता 'सोसायटी' स्थापन करण्याचे अधिकार संचालक, तंत्र शिक्षण व संचालक (प्राचार्य) संबंधीत संस्था यांना देण्यात येत आहे. तसेच ज्या संस्थेमध्ये 'सोसायटी' असेल अशा संस्थातील 'सोसायटी' मध्ये आवश्यक बदल करण्यासाठी संचालक, तंत्र शिक्षण यांना अधिकार देण्यात येत आहेत.

२) शासकीय व अनुदानित संस्थांच्या सर्व चल व अचल संपत्तीची मालकी शासनाची राहिल. मात्र सध्या उपलब्ध असलेली जमीन, इमारती, यंत्रसामुग्री, फर्निचर, पुस्तके इ. यांचा उपयोग नवीन सोसायटीस करता येईल.

४. प्रवेश :-

सर्व स्वायत्त संस्थामधील प्रवेश शैक्षणिक वर्ष २००५-०६ पासून गुणवत्तेनुसार स्वतंत्रपणे सामायिकरित्या देण्यात येतील. यासंबंधी सर्व संस्थांच्या नियामक मंडळाचे अध्यक्ष व संचालक यांची एक समिती गठीत करून याबाबत निर्णय घेईल. या समितीच्या अध्यक्ष पदासाठी चक्राकार पद्धतीचा अवलंब करावा. तथापि, सदर समिती निर्णय घेण्यास असमर्थ ठरल्यास शासन याबाबत अंतिम निर्णय घेईल.

५. उत्तरदायित्व :-

स्वायत्त संस्थांचा शैक्षणिक दर्जा उंचावण्यासाठी व हा उंचावलेला दर्जा टिकविण्यासाठी संस्थांकडून खालील कार्यवाही करण्यांत येईल.

- नॅशनल बोर्ड ऑफ अॅक्रिडिटेशन किंवा उच्च दर्जाच्या तत्सम विहित संस्थेमार्फत वेळोवेळी संस्थांनी त्यांचे मूल्यांकन करून घेणे.
- संस्थेचे शैक्षणिक परिक्षण (Academic Audit) करणे.
- संस्थेच्या व्हीजनच्या अनुषंगाने दरवर्षी "की परफॉर्मन्स इंडीकेटर्स" तयार करून त्या आधारे संस्थेचे अंतर्गत व बाह्य यंत्रणेमार्फत मूल्यमापन करणे.
- सर्व स्टोक होल्डरचे समाधान संस्थेकडून केले जाते किंवा नाही याचा आढावा बोर्ड ऑफ गव्हर्नर्सने दरवर्षी घ्यावा.

- मंस्थेच्या कार्याबाबत विद्यार्थी, माजी विद्यार्थी संघटना व उद्योगधंदे इत्यादी कडून दरवर्षी आढावा घ्यावा. विद्यार्थ्यांचे सभाधान हा महत्वाचा घटक राहील. या संबंधीचे मोजमापन करण्याची पध्दती संस्थांनी ठरवावी.

६. "तंत्र शिक्षणाचा दर्जा सुधारण्यासाठी भारत सरकारचा कार्यक्रम" खाजगी विनाअनुदानित संस्थांमध्ये राबविण्याबाबत केंद्रीय मनुष्यबळ विकास मंत्रालयाच्या मार्गदर्शक तत्वाप्रमाणे स्वतंत्र आदेश काढण्यात येतील.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

20071106172056001

(मनीषा शिंदे)

उपसचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रती,

- १) मा. राज्यपाल तथा कुलपती यांचे प्रधान सचिव, मलबार हिल, मुंबई.
- २) मा. मुख्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- ३) मा. उपमुख्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- ४) मा. मंत्री, उच्च व तंत्रशिक्षण यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- ५) मा. राज्यमंत्री, उच्च व तंत्रशिक्षण यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- ६) मुख्य सचिव, यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई.
- ७) सचिव, मनुष्यबळ विकास मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली.
- ८) सचिव, आर्थिक कार्य विभाग, भारत सरकार, नवी दिल्ली.
- ९) सचिव, विद्यापीठ अनुदान आयोग, नवी दिल्ली.
- १०) संचालक, राष्ट्रीय परियोजना कार्यान्वयन एकक, नोएडा (यू.पी.)
- ११) संचालक, टेक्निकल टिचर्स ट्रेनिंग इन्स्टिट्यूट, भोपाळ.
- १२) संचालक, ऑल इंडिया कॉन्सिल ऑफ टेक्निकल एज्युकेशन, नवी दिल्ली.
- १३) संचालक, इंडियन इन्स्टिट्यूट ऑफ टेक्नॉलॉजी, मुंबई.
- १४) संचालक, टाटा इन्स्टिट्यूट ऑफ फंडामेंटल रिसर्च, मुंबई.
- १५) प्र. सचिव, उच्च व तंत्रशिक्षण विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- १६) अ.मु. सचिव, नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- १७) प्र. सचिव, वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- १८) प्र. सचिव, सामान्य प्रशासन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- १९) प्र. सचिव, विधी व न्याय विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- २०) सचिव, सार्वजनिक बांधकाम विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- २१) महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क संचालनालय, मंत्रालय, मुंबई.
- २२) संचालक, तंत्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
- २३) संचालक, उच्च शिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.

- २४) संचालक, व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
- २५) संचालक, ग्रंथालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
- २६) संचालक, कला, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
- २७) कुलसचिव, सर्व विद्यापीठे.
- २८) प्राचार्य, सर्व शासकीय, अनुदानित अभियांत्रिकी महाविद्यालये.
- २९) प्राचार्य, सर्व शासकीय, अनुदानित तंत्रनिकेतने.
- ३०) सर्व विभागीय सहसंचालक, तंत्रशिक्षण.
- ३१) सर्व विभागीय सहसंचालक, उच्चशिक्षण.
- ३२) सर्व विभागीय उपसंचालक, व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण.
- ३३) सचिव, महाराष्ट्र राज्य तंत्रशिक्षण मंडळ, मुंबई.
- ३४) संचालक, महाराष्ट्र ज्ञान महामंडळ, मुंबई.
- ३५) सर्व अधीक्षक अभियंता, सार्वजनिक बांधकाम विभाग.
- ३६) महालेखापाल, (लेखा परीक्षा), महाराष्ट्र (१/२), मुंबई/नागपूर.
- ३७) महालेखापाल, लेखा व अनुज्ञेयता, महाराष्ट्र (१/२), मुंबई/नागपूर.
- ३८) अधिदान व लेखा कार्यालय, मुंबई.
- ३९) निवासी लेखा परीक्षा अधिकारी, मुंबई.
- ४०) सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी.
- ४१) वित्त विभाग, व्यय-५, मंत्रालय, मुंबई.
- ४२) वित्त विभाग, अर्थोपाय शाखा, मंत्रालय, मुंबई.
- ४३) उच्च व तंत्रशिक्षण, विभागातील सर्व कार्यासने.
- ४४) प्राचार्य, प्रकल्पांतर्गत खाजगी विनाअनुदानित संस्था
- ४५) निवड नस्ती, तांशि-६.

नियामक मंडळ (Board of Governors) :-

(शासकीय व अनुदानित संस्थांकरिता)

१. नियामक मंडळाची रचना

स्वायत्त संस्थांचे नियमन नियामक मंडळ (बोर्ड ऑफ गवर्नर्स) च्या माध्यमातून करण्यात येईल. नियामक मंडळाचे अध्यक्ष हे नावाजलेले उद्योजक/शास्त्रज्ञ असतील. त्यांची नेमणूक शासनामार्फत करण्यात येईल. नियामक मंडळाचे इतर सदस्य खालीलप्रमाणे असतील

५ सदस्य	नावाजलेले उद्योगसमूह/संशोधन संस्था/नामांकित शैक्षणिक संस्था यांमधील व्यक्ती (शासनामार्फत नियुक्ती)
१ सदस्य	प्र.सचिव/सचिव, उच्च व तंत्रशिक्षण विभाग, महाराष्ट्र शासन (पदसिद्ध)
१ सदस्य	प्र.सचिव/सचिव, वित्त विभाग, महाराष्ट्र शासन (पदसिद्ध)
१ सदस्य	संस्थेच्या सिनेटमधून नामनिर्देशित व्यक्ती
१ सदस्य	संस्थेचा नावाजलेला स्नातक-नियामक मंडळातर्फे नामनिर्देशित व्यक्ती
२ सदस्य	संचालक, आय.आय.टी., मुंबई किंवा तत्सम राष्ट्रीय नामांकित संस्था
१ सदस्य	संचालक, तंत्रशिक्षण, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई (पदसिद्ध)
१ सदस्य	संचालक, स्वायत्त संस्था (पदसिद्ध) - सदस्य सचिव

ज्या संस्थेमध्ये मूळ विश्वस्त असेल त्यांचे प्रतिनिधी नियामक मंडळात विशेष निमंत्रित असतील. नियामक मंडळाचा कालावधी ५ वर्षांचा असेल.

२. नियामक मंडळाचे अधिकार व कर्तव्य :-

- संस्थेच्या विकासाकरिता बृहत् अग्राखंडा तयार करणे
- संस्थेच्या नियमनाकरिता परिनियम तयार करणे व राबविणे.
- संस्थांचे व्यवस्थापन व नियंत्रण करणे
- संस्थेसाठी नविन आकृतिबंध (मंजूर शासन पदाव्यतिरिक्त) व मनुष्यबळ विकास धोरण ठरविणे तसेच संस्थेच्या नविन कर्मचाऱ्यांच्या सेवाशर्ती ठरविणे
- निधी संकलन, व्यवस्थापन, सुरक्षा व संस्थेच्या मालमत्तेची व्यवस्था पाहणे.
- अर्थ समितीच्या शिफारशीनुसार वार्षिक अंदाजपत्रकास संमती देणे व खर्चास मंजूरी देणे.
- शैक्षणिक बाबीविषयी सिनेटच्या शिफारशीस मंजूरी देणे
- शिष्यवृत्ती वक्षिसे व पदके इ. संबंधी केलेल्या सिनेटच्या शिफारशी मंजूर करणे.

- विद्यार्थी शिक्षक/ शिक्षकेतर कर्मचा-यांच्या शिस्त व कल्याण याकडे लक्ष देणे
- शैक्षणिक, व्यवस्थापकीय, तांत्रिक, लिपिकवर्गीय व इतर पदे निर्माण करणे व त्यावर नेमणूक करणे
- देशांतर्गत व इतर देशातील संस्था/विद्यापीठ यांच्याबरोबर एकत्रितपणे संशोधन करणे, सल्लासंवा पुरविणे, इतर संस्थांबरोबर तेथील सुविधा वापरणे इ. बाबत सडकार्य करणे. संस्थेकरिता किंवा संस्थेच्या वतीने करार करणे.
- संस्थेच्या वतीने सर्व कायदेशीर बाबी नोंदविणे व संस्थेच्या वतीने बाजू मांडणे.
- जुनी यंत्रसामुग्री, पुस्तके इ. निर्लेखित करण्यासंबंधी समितीच्या शिफारशी मान्य करणे
- मंडळाच्या समितीस गरजेनुसार अधिकार हस्तांतरीत करणे.
- वार्षिक अडवाल, वार्षिक लेखा व अर्थसंकल्प यावर विचार करून संमती देणे, या सर्व बाबी तसेच मंडळाने केलेले ठराव राज्य शासनास सादर करणे.
- संस्थेच्या व्यवस्थापकीय व प्रशासकीय कार्यात सुसुत्रता आणण्याकरिता परिनिधमात सुधारणा करणे.
- सर्व स्टेक होल्डर्सचे समाधान होण्याच्या दृष्टीने संस्थेच्या शैक्षणिक दर्जाच्या मूल्यांकनाची पध्दती ठरविणे
- समाजातील दुर्बल घटकांसाठी विशेष कार्यक्रम राबविणे

३. नियामक मंडळाच्या समित्या

- १) अर्थ समिती
- २) इमारत व बांधकाम समिती

१) अर्थ समिती रचना

• अध्यक्ष	-	संस्थेचे संचालक हे अर्थ समितीचे अध्यक्ष असतील
• २ सदस्य	-	प्र.सचिव, उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग व प्र.सचिव, वित्त विभाग यांचे प्रतिनिधी.
• २ सदस्य	-	नामांकित चार्टर्ड अकाऊंटंट/कॉस्ट अकाऊंटंट/नामांकित कंपनीचा आर्थिक सल्लागार
• १ सदस्य	-	नियामक मंडळाचा प्रतिनिधी
• सदस्य सचिव	-	प्रबंधक

२) इमारत व बांधकाम समिती
रचना

● अध्यक्ष	-	स्वायत्त संस्थेचे संचालक
● १ सदस्य	-	अधिष्ठाक अभियंता, सार्वजनिक बांधकाम विभाग, महाराष्ट्र राज्य (शासन प्रतिनिधी)
● १ सदस्य	-	संचालक, इंजिनिअरींग सर्व्हिसेस अँड प्रोजेक्ट्स/मुख्य अभियंता, संबंधित स्थानिक स्वराज्य संस्था
● २ सदस्य	-	विख्यात वास्तुशास्त्रज्ञ
● १ सदस्य	-	नियामक मंडळाचा प्रतिनिधी
● सदस्य सचिव	-	विभाग प्रमुख/प्राध्यापक, स्थापत्य अभियांत्रिकी

अधिसभा (Senate)

अ) सिनेट (अधिसभा)

रचना

सिनेटमध्ये खालील व्यक्ती / अधिकारी असतील.

- अध्यक्ष - संस्थेचे संचालक
- सदस्य १ - संबंधित विद्यापीठाचे प्रकुलगुरु किंवा संबंधित विद्याशाखेचे अधिष्ठाता
- सदस्य २ - राष्ट्रीय/आंतरराष्ट्रीय पातळीवरील संस्थेचा नामवंत प्रतिनीधी (नियामक मंडळाच्या अध्यक्षमार्फत नामनिर्देशित)
- संस्थेतील सर्व पदधारक प्राध्यापक, सर्व पदधारक सहाय्यक प्राध्यापक व संचालकांनी नामनिर्देशित केलेला प्रत्येक विभागातील एक अधिव्याख्याता.
- संस्थेचे ग्रंथपाल
- सदस्य ५ - पदवी अभ्यासक्रमातील द्वितीय, तृतीय व चतुर्थ वर्षातील १ - १ व पदव्युत्तर अभ्यासक्रमाचे विशेष शैक्षणिक प्राविण्य मिळविलेले २ विद्यार्थी
- इतर ४ सदस्य - उद्योगधंद्यांतील तज्ञ व नामवंत व्यक्ती
- सदस्य सचिव - प्रबंधक

संस्थेच्या सिनेटचा कालावधी ५ वर्षांचा असेल.

ब) सिनेट (अधिसभा) चे अधिकार/कर्तव्य

- विविध अभ्यासक्रमाकरिता अभ्यासक्रमात बदल करणे, पाठ्यक्रम ठरविणे
- परीक्षा व मूल्यांकनाच्या पध्दती ठरविणे
- सल्लागार समिती किंवा तज्ञ समिती नेमून विविध विभागातील शैक्षणिक कामात सुधारणा करण्याकरिता मदत घेणे. विभागप्रमुख समन्वयक म्हणून काम करतील.
- संस्थेचे शैक्षणिक परीक्षण (Academic Audit) करणे
- शिक्षक शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांसाठी प्रशिक्षण कार्यक्रम राबविणे
- सिनेटचे सदस्य, संस्थेतील शिक्षक, वाहेरील तज्ञ यांची समिती गठीत करून सिनेटकडून आलेल्या शैक्षणिक समस्या सोडविणे.
- विविध विभागांशी संबंधित सल्लागार समित्यांच्या शिफारशी मंडळास कळविणे
- विभागातील कामांचा आढावा घेऊन आवश्यक कार्यवाही करणे, मंडळास शिफारशी करणे
- ग्रंथालयाच्या कामावर देखरेख करणे
- संशोधनास प्रोत्साहन देणे.
- वर्गात, प्रयोगशाळेत शिस्त राखणे, अभ्यासक्रमाबरोबरच व्यक्तिमत्त्व विकासास प्रोत्साहन देणे, या संदर्भात मंडळास अहवाल देणे.

- शिष्यवृत्त्या, पदके, बक्षिसे इ. प्रदान करणे
- पदनिर्भरता, पद नष्ट करणे इत्यादीबाबत शिफारशी करणे
- पदांशी संबंधित कर्तव्ये व जबाबदा-या ठरविणे.

क) सिनेटची कार्यपद्धती

- १) सिनेटच्या वर्षातून किमान चार सभा आयोजित करण्यात येतील.
- २) सिनेटची विशेष सभा अध्यक्ष स्वतः किंवा सिनेटच्या किमान २० टक्के सदस्यांच्या लिखित मागणीवरून आयोजित करतील.
- ३) एकूण सिनेटच्या एक तृतीयांश एवढी संख्या गणपूर्ति करता आवश्यक राहिल.
- ४) प्रत्येक सभेकरीता लिखित सूचना प्रबंधक कमीत कमी एक आठवडा आधी देतील. त्यात कार्यसूचीचा समावेश राहिल.
- ५) तातडीच्या कामाकरीता संचालक, आकस्मिक निकडीची सभा कमी कालावधीची सूचना देऊन घोलवू शकतील.
- ६) कुठल्याही प्रश्नावर सर्वेअंती अध्यक्षांचा निर्णय अंतिम राहिल.
- ७) प्रबंधक, इतिवृत्त संकलन करतील. इतिवृत्ताची प्रत सर्व सदस्यांना पाठविली जाईल. काही सूचना / सुधारणा असल्यास पुढील सभेत ठेवून त्यावर शिक्कामोर्तब करून अध्यक्षांची स्वाक्षरी होईल. सदर इतिवृत्त पुस्तिकेत नोंदले जाईल व ते सर्व सदस्यांना आपल्या वेळेत अवलोकनार्थ उपलब्ध राहिल.
- ८) ज्या विषयावर, सिनेटच्या पुढील बैठकी अगोदर अंमलबजावणी करणे अपेक्षित आहे त्या बाबींवर विभागप्रमुख व प्राध्यापक यांच्या समितीमार्फत संचालक निर्णय घेतील.

ड) सिनेटच्या समित्या

सिनेट संस्थेच्या गरजेनुसार विविध समित्या गठित करेल, उदाहरणार्थ

१. नामनिर्देशन समिती
२. पदवी व पदव्युत्तर अभ्यासक्रम समिती
३. विभागीय पदवी /पदव्युत्तर समिती
४. विभागीय विद्याशाखा (शिक्षक) समिती
५. शैक्षणिक कामाचे मूल्यांकन समिती व विद्याशाखा (शिक्षक) सल्लागार समिती
६. संस्था विद्याशाखा (शिक्षक) समिती
७. पुरस्कृत संशोधन व केंद्रीय सुविधा समिती
८. प्रंधालय समिती
९. शिष्यवृत्ती समिती
१०. प्रवेश समिती
११. तक्रार निवारण समिती
१२. विद्यार्थी मार्गदर्शन समिती
१३. शैक्षणिक मूल्यमापन समिती